

Laidiens: **24.08.2012., Nr. 134**

Oficiālās publikācijas Nr.: **2012/134.1**

Ministru kabineta noteikumi Nr.570

Rīgā 2012.gada 21.augustā (prot. Nr.48 12.§)

Derīgo izrakteņu ieguves kārtība

*Izdoti saskaņā ar likuma "Par zemes dzīlēm"
5.panta ceturtās daļas 1.punktu un 14.panta 2.punktu*

1. Vispārīgie jautājumi

1. Noteikumi nosaka:

1.1. derīgo izrakteņu ieguves kārtību;

1.2. kārtību, kādā valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs" (turpmāk – centrs) akceptē derīgo izrakteņu krājumus.

2. Noteikumi attiecas uz šo noteikumu 1.pielikumā minēto derīgo izrakteņu, kā arī pazemes ūdeņu ieguvi.

3. Ar derīgo izrakteņu izpēti un ieguvi saistītos darbos lieto topogrāfiskās kartes vai plānus (mērogā 1:500–1:50 000 atkarībā no atradnes platības, reljefa, ģeoloģiskajām īpatnībām), kā arī:

3.1. ievēro normatīvajos aktos par ģeodēziskās atskaides sistēmas izveidi, izmantošanu un uzturēšanu, Latvijas 1992.gada ģeodēzisko koordinātu sistēmu, Baltijas 1977.gada normālo augstumu sistēmu un 1993.gada topogrāfisko karšu sistēmas parametriem un piemērošanas kārtību minētos nosacījumus;

3.2. ņem vērā Nekustamā īpašuma valsts kadastra informācijas sistēmas datus;

3.3. karšu vai plānu pielikumos norāda zemes īpašumu, atradnes, licences laukuma un citu robežu lūzumpunktu, ģeoloģiskās izpētes izstrādņu – urbumu, zondējumu, skatrakumu, atsegumu un attīrījumu (turpmāk – ģeoloģiskās izpētes izstrādnes) koordinātas.

4. Topogrāfisko uzmērīšanu veic ģeodēzisko darbu veikšanai sertificēta persona.

5. Pirms derīgo izrakteņu ieguves uzsākšanas veic teritorijas ģeoloģisko izpēti, ja derīgo izrakteņu ieguvei paredzētā teritorija nav izpētīta tādā pakāpē, ka saskaņā ar šajos noteikumos noteikto var akceptēt A vai N kategorijas krājumus.

6. Pirms ģeoloģiskās izpētes izstrādā darba programmu un saskaņo to ar izpētes pasūtītāju. Darba programmā iekļauj šādu informāciju:

6.1. izpētāmā platība, tās atrašanās vieta un koordinātas, ģeomorfoloģiskais raksturojums;

- 6.2. iespējamais derīgo izrakteņu veids, apjoms, kvalitāte, paredzētais izpētes dziļums un izpētes kategorija;
- 6.3. izpētes darbu metodika un tiem nepieciešamais aprīkojums atbilstoši derīgo izrakteņu veidam un pētāmās teritorijas īpatnībām;
- 6.4. prasības derīgo izrakteņu kvalitātei un paraugu testēšanai;
- 6.5. urbumu seržu un paraugu uzglabāšana, apstrādāto un testēto paraugu dublikātu saglabāšanas termiņi.

2. Derīgo izrakteņu izpēte

2.1. Derīgo izrakteņu (izņemot pazemes ūdeņus) izpēte

7. Ģeoloģiskajā izpētē atbilstoši prasībām attiecīgās krājumu kategorijas akceptēšanai noskaidro šādus jautājumus:

7.1. pētāmās teritorijas ģeoloģisko apstākļu novērtējums:

7.1.1. vieta kopējā ģeoloģiskajā struktūrā;

7.1.2. ģeoloģiskais griezumums, kurā norādīta iežu stratigrāfiskā piederība;

7.1.3. litoloģiskie un citi faktori, kas nosaka atradnes īpatnības;

7.1.4. derīgā izrakteņa iegulas morfoloģijas, izmēru, slāņu un starpslāņu sastāva un saguluma apstākļu (plānā un griezumā) raksturojums, kā arī iespējamais izplatības dziļums visā atradnes teritorijā;

7.1.5. segkārtas raksturojums (biezums, sastāvs, īpašības);

7.1.6. karsta, izskalojumu, dēdēšanas un citu eksogēno ģeoloģisko procesu novērtējums;

7.2. izpētīto derīgo izrakteņu novērtējums:

7.2.1. derīgo izrakteņu sastāvs un īpašības;

7.2.2. dažādu derīgo izrakteņu veidu (ja nepieciešams, arī paveidu) izdalīšana, ja tiem ir nozīme derīgo izrakteņu izmantošanā vai pārstrādes tehnoloģijā;

7.2.3. derīgo izrakteņu paveidu vai dažādu derīgo izrakteņu izvietojuma īpatnības, kas ļauj noteikt to ieguves kārtību (kopēja vai selektīva ieguve);

7.2.4. derīgo izrakteņu blīvums, ja to ieguves uzskaitē vai pārstrādes procesā izmanto aprēķinus masas vienībās;

7.2.5. izmantošanas iespējas atbilstoši izpētes pasūtītāja prasībām;

7.2.6. derīgo izrakteņu un tos ietverošo iežu jonizējošā starojuma novērtējums teritorijās, kurās pastāv iespēja konstatēt iežus ar paaugstinātu radioaktivitāti;

7.3. hidroģeoloģiskie apstākļi un to ietekme uz derīgo izrakteņu ieguves procesu, ūdens pieteces prognoze projektējamajā karjerā, kā arī iespējamie ūdens pieteces samazināšanas un novadišanas pasākumi;

7.4. prognozējamās hidroģeoloģisko apstākļu izmaiņas atradnei piegulošajās teritorijās derīgā izrakteņa ieguves laikā, tai skaitā depresijas piltuves attīstība, ja ieguves gaitā paredzēta pazemes ūdens līmeņa pazemināšana;

7.5. inženierģeoloģisko un derīgo izrakteņu ieguves ģeoloģisko apstākļu raksturojums;

7.6. citi izpētes laikā atklātie derīgie izrakteņi, to kvalitāte un iespējamā izmantošana;

7.7. derīgo izrakteņu krājumi atbilstoši aprēķinam;

7.8. segkārtas un starpkārtas apjoma aprēķins, atsevišķi aprēķinot augsnes apjomu.

8. Ģeoloģiskās izpētes laikā:

8.1. veic ģeoloģiskās izpētes izstrādņu instrumentālu uzmērīšanu (piesaisti), kā arī nosaka to koordinātas atbilstoši normatīvajiem aktiem par augstas detalizācijas topogrāfisko informāciju vai saskaņā ar pasūtītāja prasībām;

8.2. dokumentē visas ģeoloģiskās izpētes izstrādnes. Urbumiem pa serdes pacēluma (urbšanas) intervāliem norāda iegūtās serdes apjomu centimetros vai metros un procentos, kā arī kopējo serdes pacēlumu urbumā procentos;

8.3. ģeoloģiskajā dokumentācijā norāda iežu nosaukumu un visas īpatnības, kam ir nozīme derīgā slāņa, starpslāņa, segkārtas un paslāņa izdalīšanā, kā arī derīgo izrakteņu iedalīšanā paveidos;

8.4. izpētē ar speciālajām metodēm (piemēram, ģeofizikālās, ģeoķīmiskās) iegūtos datus apstiprina ar kontroles urbumiem vai skatrakumiem un paraugu testēšanu;

8.5. izmanto ģeoloģiskās izpētes darbu tehnoloģiju, kas nodrošina nepieciešamo materiāla daudzumu paraugiem un datus par ģeoloģiskajiem apstākļiem;

8.6. derīgo izrakteņu veidu raksturojumam izmanto vienmērīgi iegūtus paraugus visā derīgā slāņa biezumā un izpētes dziļumā saskaņā ar šo noteikumu 2.pielikumu.

9. Paraugu testēšanā nosakāmās derīgo izrakteņu īpašības un kvalitāti raksturojošos rādītājus izvēlas atbilstoši derīgo izrakteņu veidam un paredzamajai izmantošanai un saskaņo ar izpētes pasūtītāju. Paraugu testēšanu un nepieciešamās analīzes veic laboratorijā, kas akreditēta valsts sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Standartizācijas, akreditācijas un metroloģijas centrs" Nacionālajā akreditācijas birojā atbilstoši standartam LVS EN ISO/IEC 17025:2005 "Testēšanas un kalibrēšanas laboratoriju kompetences vispārīgās prasības".

10. Izpētes gaitā nodrošina krājumu aprēķinam izmantojamo parametru kontroli. Apvienotajiem un grupveida paraugiem saglabā vienādi apstrādātu paraugu dublikātus atbilstoši to ņemšanas intervālam. Paraugu dublikātus glabā, līdz akceptēti derīgā izrakteņa krājumi.

11. Aprēķinot derīgo izrakteņu krājumus, ņem vērā:

11.1. darba programmā norādītās izpētes pasūtītāja prasības, tai skaitā prasības izrakteņu parametriem, kvalitātei, daudzumam, atradnes izmantošanas apstākļiem, krājumu kategorijai;

11.2. šo noteikumu 2., 3. un 4.pielikumā noteiktās prasības atbilstoši atradnes īpatnībām.

12. Krājumus aprēķina visiem derīgo izrakteņu veidiem veiktās izpētes dziļumā.

13. Atsevišķi aprēķina dažādu derīgo izrakteņu veidu krājumus, kurus iespējams izmantot atšķirīgi vai iegūt selektīvi.

14. Derīgo izrakteņu krājumu aprēķinā norāda datumu, uz kuru attiecināts aprēķins.

15. Derīgo izrakteņu krājumu robežas norāda kartē vai plānā un ģeoloģiskajos griezumos.

16. Veicot krājumu aprēķinu, lieto ģeoloģiski pamatotus derīgo izrakteņu krājumu robežu noteikšanas principus un interpolācijas un ekstrapolācijas paņēmienus.

17. Ja atradnē iepriekš notikusi vai notiek derīgo izrakteņu ieguve, aprēķina atlikušos derīgo izrakteņu krājumus.

18. Veicot agrāk pētītās atradnes papildu ģeoloģisko izpēti, atradnes krājumus pārrēķina. Pārrēķina rezultātus apkopo pārskatā saskaņā ar šo noteikumu 75.punktu.

19. Ģeoloģiskās izpētes rezultātus apkopo pārskatā par ģeoloģisko izpēti (turpmāk šajā apakšnodaļā – pārskats). Pārskats satur visus datus, kas nodrošina iegūto rezultātu ticamības novērtēšanu, derīgo izrakteņu ieguves projekta sastādīšanu un derīgo izrakteņu izmantošanu. Pārskatā ietver:
- 19.1. informāciju par ģeoloģiskās izpētes mērķi, izpētes pasūtītāju, izpildītāju un izpildes laiku;
 - 19.2. vispārīgas ziņas par izpētīto teritoriju:
 - 19.2.1. administratīvā piederība;
 - 19.2.2. ģeogrāfiskais novietojums (piesaiste);
 - 19.2.3. robežas un platība;
 - 19.2.4. informācija par zemes dziļu izmantotāja tiesībām uz zemi;
 - 19.2.5. ziņas par atradnes atklāšanu, agrākajiem izpētes darbiem (arī dati par izpētīto krājumu apjomu), atradnes izmantošanu, ja tāda notiek vai ir notikusi iepriekš;
 - 19.3. izpētes darbu metodikas aprakstu:
 - 19.3.1. izpētes darbu sastāvs, to secība un raksturojums (izmantotās metodes, tehniskie līdzekļi, izpētes dziļums, izpētes tīkls un tā blīvums);
 - 19.3.2. izmantotie topogrāfiskie materiāli, izpildītie topogrāfiskie darbi, koordinātu un augstumu sistēma;
 - 19.3.3. ģeofizikālo un citu specializēto metožu lietojums (pamatojums, metodika, izpildes tehnika, rezultāti un to izmantošana);
 - 19.3.4. ģeoloģiskās izpētes izstrādņu veidi, to skaits, dziļums, diametrs vai šķērsriezums, konstrukcijas, izpildes tehnoloģija, koordinātas un absolūtais augstums virs jūras līmeņa. Urbumiem norāda serdes ieguvumu procentos un tās stāvokli;
 - 19.3.5. hidroģeoloģisko darbu veidi, metodika, apjomi, izpildes tehniskie līdzekļi, ziņas par urbumu likvidāciju;
 - 19.3.6. paraugu ņemšanas veidi, metodika, apjomi, paraugu apstrādes shēmas, paraugu izvietojums, to intervāli;
 - 19.3.7. derīgo izrakteņu sastāva un īpašību (piemēram, tekstūra, struktūra) pētījumi;
 - 19.4. izpētītās teritorijas ģeoloģisko apstākļu raksturojumu:
 - 19.4.1. vieta kopējā ģeoloģiskajā struktūrā;
 - 19.4.2. slāņu griezums un ģeoloģiskais vecums;
 - 19.4.3. slāņu saguluma apstākļi, derīgo izrakteņu iegulas izmēri, forma un sastāvs;
 - 19.4.4. derīgās slāņkopas, segkārtas un paslāņa iežu raksturojums;
 - 19.5. derīgo izrakteņu sastāva un tehnoloģisko īpašību raksturojumu:
 - 19.5.1. derīgo izrakteņu veidi un paveidi;
 - 19.5.2. sastāvs, tekstūras, struktūras un citas īpatnības;
 - 19.5.3. selektīvas ieguves iespējas;
 - 19.6. izpētītās teritorijas hidroģeoloģisko apstākļu raksturojumu:

- 19.6.1. sagaidāmās ūdens pieteces aprēķins, ja tas nepieciešams saskaņā ar hidroģeoloģiskajiem apstākļiem;
- 19.6.2. pazemes ūdeņu līmeņa pazemināšanas iespējas;
- 19.6.3. pazemes ūdeņu līmeņa pazemināšanas dēļ radušās depresijas piltuves potenciālā ietekme uz apkārtējo ekosistēmu un saimniecisko darbību;
- 19.7. atradnes izmantošanas inženierģeoloģisko apstākļu raksturojumu;
- 19.8. ziņas par atradnē konstatētajiem citiem derīgo izrakteņu veidiem;
- 19.9. derīgo izrakteņu krājumu aprēķinu:
 - 19.9.1. izpētes pasūtītāja prasības krājumu aprēķinam;
 - 19.9.2. krājumu aprēķina metodes apraksts;
 - 19.9.3. krājumu kategoriju pamatojums, krājumu aprēķina bloku norobežošanas principi, interpolācijas un ekstrapolācijas paņēmieni, veidojot krājumu aprēķina blokus;
 - 19.9.4. dati par ģeofizikālo, tehnoloģisko, inženierģeoloģisko un citu pētījumu rezultātu izmantošanu krājumu aprēķina bloku veidošanā;
 - 19.9.5. dati par izpētes urbumiem un skatrakumiem, kurus neietver krājumu aprēķina blokos (šo izstrādņu neiekļaušana krājumu aprēķinos ir jāpamato);
 - 19.9.6. krājumu aprēķina parametru vidējo lielumu un krājumu apjomu noteikšanas metodika;
 - 19.9.7. krājumu iedalījums kategorijās, to daudzums atsevišķos izdalītajos blokos un atradnē kopumā;
 - 19.9.8. krājumu aprēķina rezultāti;
 - 19.9.9. citu izpētītās teritorijas robežās iegūstamo derīgo izrakteņu krājumu aprēķina rezultāti;
 - 19.9.10. segkārtas un starpkārtas apjoma vai daudzuma aprēķina rezultāti.
- 20. Derīgo izrakteņu krājumu aprēķina metodi izvēlas atbilstoši atradnes īpatnībām, veiktās izpētes metodikai un paredzamajai derīgo izrakteņu izmantošanai.
- 21. Derīgo izrakteņu krājumu aprēķinu veic un noformē tā, lai būtu iespējams pārbaudīt aprēķinus bez aprēķina veicēja tiešas līdzdalības.
- 22. Pārskatā iekļauj šādus teksta pielikumus:
 - 22.1. zemes dzīļu izmantošanas licences un tās pielikumu kopijas;
 - 22.2. zemes īpašumu, atradnes, licences laukuma un citu robežu lūzumpunktu, kā arī ģeoloģiskās izpētes izstrādņu koordinātu sarakstu;
 - 22.3. izstrādņu ģeoloģisko dokumentāciju;
 - 22.4. paraugu testēšanas (piemēram, granulometriskā sastāva, ķīmiskā sastāva, fizikāli mehānisko īpašību un citu kvalitātes parametru) pārskata oriģinālu vai kopiju;
 - 22.5. krājumu aprēķinam nepieciešamo vidējo parametru (piemēram, komponentu saturs, vidējais biezums, blīvums) aprēķinus;
 - 22.6. krājumu bloku laukumu, derīgo izrakteņu un segkārtas apjomu vai daudzumu aprēķinu tabulas;